

PANORAMA

1957 II

Communistische organisaties in Nederland

In verband met de bestedingsbeperking werden enige door het normale personeelsverloop opengevallen plaatsen niet opnieuw bezet. Vroeger daar verrichte werkzaamheden werden in andere sectoren opgevangen.

Nede gezien de sterk gestegen hoeveelheid werk (t.o.v. 1956 een vermeerdering van ruim 20% der ingekomen rapporten) is de arbeidersreserve in de afdeling echter niet meer groot genoeg om in de drukke tijd (winterseizoen) en bij bijzondere gebeurtenissen alle normale werkzaamheden te blijven verrichten.

Een belangrijk deel van de arbeidskracht werd in het 2e halfjaar van 1957 opgeëist voor de bestudering van en de rapportage over het geschil tussen de C.P.N. en de E.V.C., dat de verhoudingen in de communistische organisaties in Nederland diepgaand beïnvloedde. Ook in sommige mantelorganisaties, buiten de partij en de vakbeweging, bleek dit gevolgen te hebben. Belangrijke aanvullende gegevens, daaruit verkregen, waren noodzakelijk om het beeld over het verloop van de gebeurtenissen in de partij-top te completeren.

In dit verband was intensief contact met de operationele functionarissen van de dienst nodig, teneinde een speedige doorstroming van actuele berichten te bevorderen. Om een overbelasting van het personeel te voorkomen, moest hier en daar aan het partij-conflict prioriteit worden gegeven met terzijdestelling van de andere werkzaamheden.

De vertragingfactor, die voortvloeit uit het feit, dat de Dienst garanties moet bieden voor de feitelijke juistheid van het gerapporteerde, kon uiteraard niet worden verkleind. Juist in deze periode van scherp tegen gestelde opvattingen waren de "stellige" geruchten legio. Hooggeplaatste partijfunctionarissen spraken elkaar op essentiële punten tegen; het lagere communistische kader was van de feitelijke toestand meer slecht op de hoogte en moest vaak blindelings partij kiezen. Voor de rapportage bleek vooraf herhaaldelijk tijdrovende check en cross-check nodig. Desondanks is nog de plaats van personen als GORTZAK en REUTER (resp. ex-voorzitter van de communistische Tweede Kamerfractie en voorzitter van de EVC) in het geschil niet zonder meer duidelijk. Over deze kwestie - die in wezen gaat om het al of niet aanvaarden van de suprematie van de CPN (i.e. PAUL de GROOT) over de andere communistische organisaties in Nederland - is het laatste woord echter nog niet gesproken. De Dienst blijft de verdere ontwikkeling nauwgezet volgen.

Na overleg met Bureau II van de Generale Staf betreffende betere coördinatie van de werkzaamheden der beide Diensten is een begin gemaakt met de korte reeks bezoeken aan de onderscheidene militaire territoriale bevelhebbers en vertegenwoordigers van hun e.i.détachementen. Door de besprekingen, die een succesvol verloop hadden, zal mogelijk dubbel werk kunnen worden vermeden.

Met betrekking tot het maandoverzicht van deze Dienst wordt sinds enige maanden nauw overleg gepleegd met het Departement van Buitenlandse Zaken en de Buitenlandse Inlichtingen Dienst (BID) over de berichtgeving in Hoofdstuk I (Communisme Internationaal). Deze werkwijze resulteert in een wat bredere beschouwing van de materie en een gemeenschappelijke opbouw van inzicht.

Een nieuwe actie werd opgezet ter verbetering van de observatie van een der mantelorganisaties. Ten aanzien van de andere konden de bestaande informatiebronnen welke goede resultaten opleveren, worden behouden. De aandacht was vooral gericht op de reactie van vooraanstaande bestuurders op het conflict tussen de partij en de EVC. Ook in de vereniging "Verenigd Verzet 1940-1945" bleek zich een soortgelijk meningsverschil voor te doen.

Over het verloop van het 6e Wereldjeugdfestival in Moskou (juli/augustus 1957) werd de regering uitvoerig ingelicht. De mantelorganisaties hadden in het algemeen nogal te lijden van de anti-communistische gevoelens onder de bevolking na het optreden van de Russen in Hongarije in november 1956.

In de communistische vakbeweging is de situatie sinds juli 1957 niet veranderd. De EVC bleek niet in staat in de bedrijven grote kracht te ontplooiën.

De arbeidvrede werd - ondanks het streven van de communistische partij naar conflicten - nauwelijks verstoord.

Het 4e NVV-congres, dat van 4 - 16 oktober in Leipzig gehouden werd, concludeerde tot de "grosiende eenheid der internationale vakbewegingen".

Op het nationale vlak is door de slechte verhouding tussen de CPN en de EVC daarvan voorlopig weinig te bepeuren.

Overige groeperingen

De activiteiten van de Trotskisten hier te lande, hoewel gering in aantal, bleven in de observatie betrokken; voornamelijk met het oog op hun machtspositie in het Sociaal Democratisch Centrum van leden der PvdA, doch mede op grond van hun binding met de 4e Internationale.

Gecostatiseerd werd, dat de in de Socialistische Unie bestaande tegenstellingen leidden tot haar ontbinding en dat de meerderheid van het partijbestuur benevens een aantal leden toetraden tot de Pacifistisch Socialistische Partij (PSP).

De observatie van de PSP werd voortgezet op grond van de bij de CPN voor genoemde partij bestaande belangstelling en tevens omdat beide partijen, zij het uit onderling verschillende motieven, pleiten voor ontwapening en het uittreden van Nederland uit de NAVO.

De aan het observeren van de PSP ten grondslag liggende motieven gelden mede voor andere pacifistische groeperingen. Daarenboven geldt t.a.v. het te Haarlem gevestigde Anti-Atombom Actie-comité, dat dit - hoewel het zich op neutrale basis stelt - zegt te beschikken over contacten in de landen achter het IJzeren Gordijn.

De aandacht blijft bij voortdurend gevestigd op de groep der oud-politieke delinquenten als geheel en op enkele figuren uit die kring in het bijzonder zoals de oud-SS'er J. HARTMAN.

Dere laat in strikt besloten kring lezingen houden door voormalige prominente NSB-ers, en wil contacten leggen met Duitse geestverwanten. Gebleken is dat personen, die aan Paul van TIEREN eertijds politieke adviezen verstrekten, thans eveneens belangstelling tonen voor deze bijeenkomsten.

Van Ir. S.D. RIJSEN is bekend, dat zijn streven is gericht op het vormen van een politieke groepering, bereid om op te komen voor de belangen van oud-politieke delinquenten, die daarbij zelf op de achtergrond moeten blijven. Voor dit doel tracht RIJSEN het vertrouwen te winnen van beerenkringen, ontevreden over het landbouwbeleid van de Regering, teneinde stemmen te winnen voor het geval van deelneming aan verkiezingen.

VLUCHTELINGEN

Veel tijd heeft in beslag genomen de behandeling van de verhoorrappporten van Hongaarse vluchtelingen. De ondervraging is slechts summier. Wanneer rechter de verkregen inlichtingen daartoe aanleiding gaven, zijn uitgebreide onderzoeken ingesteld. Het aantal van dit soort onderzoeken bedroeg in 1957: 200. Op deze wijze werden waardevolle informatie verkregen over het werk van de Hongaarse inlichtingendienst, de A.V.H., en de betrekkingen van enkele vluchtelingen tot die dienst. Van deze informatie hebben ook de zusterdiensten geprofiteerd. Het aantal Hongaren in ons land bedraagt thans 3000; 400 vluchtelingen keerden naar Hongarije terug. Een gering aantal (87) vertrok naar andere landen.

Er is nog steeds geen vervanger gekomen voor de heer , die gezant in Nederland was en naar Hongarije terugkeerde om daar Secretaris-Generaal van het Rode Kruis te worden; de tweede secretaris treedt sedert als tijdelijk aakgelastigde op. Er is niet gebleken dat van de zijde van de Hongaarse Legatie bepaaldelijk moeite wordt gedaan om de Hongaarse vluchtelingen hier te lande te beïnvloeden. Zij ontvangen propaganda-materiaal, rechtstreeks toegezonden vanuit Hongarije; vermoedelijk door familieleden die daartoe werden aangespoord. Maar dit heeft zeker niet op een aanmerkelijke schaal plaats. De in september 1957 gearriveerde Hongaarse persattaché, die tevens op cultureel gebied werkzaam is, ontwikkelde grote activiteit; evenals de leden van de Hongaarse handelsdelegatie.

Zeer tijdrovend was het onderzoek, dat werd ingesteld naar aanleiding van in samenwerking met het Ministerie van Buitenlandse Zaken verkregen inlichtingen omtrent veiligheidsincidenten welke plaats hadden gevonden in de Nederlandse legatie te Budapest; een uitgebreid rapport daaromtrent werd de Regering aangeboden.

Er werd een verhoogde bedrijvigheid van leden van de Russische Ambassade hier te lande waargenomen. Van de ambtenaren der afdelingen pers- en informatie en de vertegenwoordigers van Sovexportfilm en Inturist ging een algemene activiteit uit - om de sedert de gebeurtenissen in Hongarije verbroken of verstoerde relaties te herstellen. Er werd meer propagandamateriaal verspreid dan ooit tevoren. Sovexportfilm trof voorbereidingen voor een in het voorjaar te houden Russische filmtentoonstelling. De Inturist-vertegenwoordiger zette een campagne in voor een verruiming van het toerisme naar en van de Sowjet-Unie. Behalve met deze campagne heeft de Inturist-vertegenwoordiger zich ook bezig gehouden met het aannemen en verzenden van geschenkpakketten, bestemd voor personen in de Sowjet-Unie, van welk intermediair - ondanks een kostenberekening van 100% van de waarde voor invoer en andere "rechten" - door velen gebruik wordt gemaakt omdat op andere wijze verzonden pakketten veelal hun bestemming niet bereiken.

Het aantal Sowjet-Russische delegaties, dat Nederland gedurende het laatste semester 1957 bezocht bedroeg 23 (eerste semester 1957: 6). Genoemd aantal van 23 had nog groter kunnen zijn, indien niet in bepaalde gevallen door Nederland visa waren geweigerd.

Repatriëring van Russen vond in de tweede helft van 1957 niet plaats; in deze periode nam het aantal gezinnen, dat toestemming verkreeg om de Sowjet-Unie weer te verlaten metéén toe. In 1957 brachten 32 in Nederland wonende Russische vrouwen gehuwd met Nederlanders een bezoek aan de U.S.S.R. (in 1956: 15).

Leden van de Russische Vertegenwoordiging alhier ontwikkelden ook ~~bijzondere~~ activiteiten waarmee de B.V.D. in samenwerking met de militairen zeer veel bemoeienis heeft gehad. Voor een drietal leden van de militaire missie resulteerde dit in een voorstel om hen tot "personae non gratae" te verklaren, waaraan in januari j.l. door de Regering gevolg is gegeven.

Voor wat de bezetting van de Russische vertegenwoordiging (inclusief handelsdelegatie) betreft viel op, dat bijv. toezichthouders op de aanbouw of reparatie van Russische schepen in Nederland, die voor de duur van hun werkzaamheden in ons land aan de sterkte waren toegevoegd, na beëindiging van hun taak vervangen werden door handels-experts. Hierdoor had feitelijk regelmatig een uitbreiding van het personeel van de Russische vertegenwoordiging plaats, hoewel dan niet numeriek.

De meeste Russische diplomaten wonen thans op zeer uiteenlopende adressen buiten het eigenlijke Ambassadegebouw. Zij beschikken ook vrijwel allen over een auto. Een en ander betekent voor deze Dienst een aanmerkelijke verswaring van werkzaamheden en een grotere spreiding van de daartoe beschikbare middelen, met als gevolg dat genoegzaam moet worden genomen met een minder sluitende observatie.

Het aantal Polen, dat ons land bezoekt is afgenomen onder meer door de deviezenmoeilijkheden welke de Poolse regering haar onderdanen, die naar het buitenland willen reizen, in de weg legt. Het aantal in Nederland wonende Polen, dat hun land bezoekt is echter aanzienlijk gestegen, dank zij ook de intensieve propaganda die daarvoor van Poolse zijde wordt gemaakt. Het aantal Polen, dat repatrieerde, steeg van 2 in 1956 tot 7 in 1957; het aantal asielaanvragen van Polen nam toe van 2 in 1956 tot 22 in 1957.

Met de beschikbare middelen werd de observatie van de vertegenwoordigingen der andere satellietslanden op de bestaande voet voortgezet zonder dat opvallende activiteiten aan het licht konden worden gebracht.

Op het Ministerie van Buitenlandse Zaken werd door een vertegenwoordiger van de dienst deelgenomen aan een bespreking omtrent plannen tot een vergaande liberalisatie van het grensverkeer binnen het gebied van de Benelux; de daaraan verbonden bezwaren uit een oogpunt van beveiliging werden daarbij naar voren gebracht.

De berichtgeving van de Dienst met betrekking tot Indonesië was er onder meer op gericht de reacties waar te nemen van de Indonesische groeperingen hier te lande op de door de Indonesische regering gestimuleerde anti-Nederlandse campagne. In het algemeen is gebleken,

dat weinig enthousiasme bestaat om toe te geven aan de druk om Nederland te verlaten. Zelfs de communistische Perhimpunan Indonesia toont zich weinig actief, hoewel de C.P.N. op verschillende wijze verklaard heeft zich achter de Indonesische regering te scharen.

De Regering kon worden ingelicht omtrent enkele symptomen omtrent enkele wilde plannen van Nederlandse zijde om geweldadigheden te plegen tegen de Indonesische vertegenwoordiging; behalve enige kalkerij is het echter tot niets gekomen.

Op propagandistisch terrein is van activiteit aan Indonesische zijde gebleken door het gebruik maken van uittalingen van Nederlanders ten gunste van een overdracht van Nieuw-Guinea. Op de jongste bijeenkomst te Amsterdam van de Vereniging Nederland-Indonesië, die van het begin af aan op de bres stond voor de Republiek Indonesië, waren ook tal van Nederlandse figuren uit het zakenleven verschenen. Een daarop uitgegeven verklaring van deze zijde - ondertekend door tal van prominente Nederlanders - legde sterk de nadruk op de noodzaak om met Indonesië tot een gesprek te komen.

Geconstateerd kon worden, dat de symptomen tot afscheiding van verschillende gebieden in Indonesië de Ambonnesen hier te lande niet onberoerd heeft gelaten, maar toch niet geleid heeft tot bijzondere activiteit. De z.g. R.M.S.-regering te Rotterdam heeft de anti-Nederlandse campagne vooral aangegrepen om kritiek te leveren op het beleid van de Nederlandse Regering ten aanzien van de behandeling der Ambonnesen en overigens blijft de verdeeldheid onder de Ambonnesen in Nederland nog steeds groot, ondanks het "Nationaal Front", dat in april 1957 werd opgericht en de "Nationale Adviesraad" van Ir. MANUSAMA.

Gebleken is, dat de Chinese diplomatieke vertegenwoordiging in Nederland behalve in ons land ook op ruimschaal propagandamateriaal (films en lectuur) verspreidt in België en Luxemburg. Deze beide landen hebben de Chinese Volksrepubliek niet erkend; in Brussel is een vertegenwoordiging van de Tsjiang Kai Tsjek-regering.

In 1957 werden in België en Luxemburg Chinese vriendschapsverenigingen opgericht, welke georiënteerd zijn op het China van Mao Tse Tung.

Hoe voorzichtig de Chinese Zaakgelastigde met zijn medewerkers optreedt is onder meer gebleken uit de omstandigheid, dat het Chinese mededelingenblad, hetwelk sedert kort in ons land verspreid wordt, officieel uitgaat van een groep Chinezen in Amsterdam, hoewel het in werkelijkheid geheel geredigeerd en bekostigd wordt door de Chinese vertegenwoordiging. Van een druk op hier te lande wonende Chinezen om naar China te repatriëren is niet gebleken.

Wel worden bezoeken aan het noederland gestimuleerd. On-
lange vertrok nog een dergelijk groepje.

Het vraagstuk van de toename van het Chinese personeel
van Chinese/Indonesische eetgelegenheden waardoor ook het
aantal hier te lande illegaal vertoevende Chinezen blijkt
toe te nemen, heeft meer dan eens een onderwerp van be-
spreking met de Vreemdelingendienst uitgemaakt. Door Justi-
tie is ook het Ministerie van Sociale Zaken hierin betrok-
ken om een verscherping van het toezicht op de hygiënische
omstandigheden te bereiken langs welke weg de toename van
de gelegenheden zou kunnen worden genormaliseerd.

De Vereniging van Surinamers in Nederland, "Wie Regie
Sanie" protesteerde bij haar zusterorganisatie te Paramari-
bo tegen wat zij zag als het "rasselen" van Surinaamse ar-
beiders voor de Amsterdamse Droogdok Maatschappij in Neder-
land. Na tewerkstelling van deze arbeiders bij de A.D.M.
te A'dam, deden zich in den beginne enkele, door de E.V.C.
gestimuleerde en door "De Waarheid" hoog opgeblazen aan-
passings-moeilijkheden voor. Deze waren echter spoedig
overwonnen.

Naar aanleiding van het feit, dat enkele leden van
"Wie Regie Sanie" deelgenomen hebben aan het Wereldjeugd-
festival in Moskou, heeft zich in de vereniging een opposi-
tiegroep gevormd. Deze groep streeft er naar te voorkomen,
dat "Wie Regie Sanie" door de gedragingen harer leden het
odium van communistische gezindheid op zich zou laden.

De (anti-Nederlandse) Surinaamse Vereniging "Ons
Suriname" deed pogingen de Surinaamse arbeiders bij de
A.D.M. in haar sfeer te betrekken. De pogingen schijnen
voorschans niet geslaagd te zijn.

ECONOMIE EN FINANCIËN

Het aantal bezoeken voor handelsdoeleinden vanuit het
communistische blok aan ons land neemt toe; namelijk van
+ 650 in 1956 tot + 750 in 1957. Deze toename - welke voor-
namelijk voor rekening komt van Oost-Duitsland, Hongarije
en Polen - moet behalve aan uitbreiding van het handels-
verkeer toegeschreven worden aan de tendens in bedoelde
gebieden om de organisatie van handel en industrie te
decentraliseren, waardoor een stijgend aantal onderneem-
ingen in staat is eigen vertegenwoordigers naar het Westen
te sturen, van welke mogelijkheid met animo gebruik wordt
gemaakt.

Dit laatste verschijnsel loopt parallel met hetgeen
uit van het buitenland verkregen berichten naar voren is
gekomen, namelijk dat Oost-Europese landen in het algemeen
minder geneigd zijn bij hun handelsverkeer met het Westen
gebruik te maken van het intermediair van handelslieden
aldar, die gelieerd zijn met communistische partijen;

dese zien zich daardoor een belangrijke inkomstenbron ontvallen.

Een zodanige verandering is in Nederland in zoverre niet geconstateerd, dat de communistische boekhandel "Pegasus" - dank zij communistische orders van buiten - zijn omzet nog steeds weet te doen toenemen.

Een andere communistische firma in Nederland slaagde erin voordeel te behalen door met behulp van de Roemeense legatie in België een grote partij krantenpapier uit Roemenië te betrekken tegen een prijs die een goed deel beneden die van de wereldmarkt ligt.

De verachting van het verbod tot levering van strategisch materiaal aan communistisch China heeft in Nederlandse zakenkringen geleid tot plannen om zakenreizen te ondernemen naar dit gebied.

Berichten over clandestiene wapen- en munitie-verzendingen via Nederland naar het Midden-Oosten en de kusten van Noord-Afrika bleven aanhouden; de naar aanleiding hiervan ingestelde onderzoeken hebben echter de juistheid van deze berichten niet kunnen bevestigen.

Speciale aandacht vraagt nog steeds het zakelijk verkeer met Oost-Duitsland doordat zo nu en dan blijkt, dat aan Westelijke zakenlieden aanlokkelijke voorwaarden of rechtstreekse beloningen in het vooruitzicht worden gesteld wanneer zij aan bepaalde wensen van de staatsveiligheidsdiensten willen voldoen. De neiging om de vaste staf van de Oost-Duitse kamer van koophandel in Nederland groter te doen zijn dan de door het Ministerie van Buitenlandse Zaken vastgestelde vijf personen blijft aanwezig doordat daarbij steeds twee functionarissen werkzaam zijn die hier tijdelijk vertoeven.

RADIO

Vijftien van , voor oproep- en reclame-doeleinden gebruikte, clandestiene radio-zenders konden door de Bijzondere Radiodienst der P.T.T. worden opgespoord en in beslag genomen. In geen der gevallen waren politieke bewegingen in het spel.

PREVENTIEVE BEVEILIGING

Een aantal opschuivingen binnen de betrokken afdeling als gevolg van de overplaatsing van het afdelingshoofd alsmede van het vertrek van een der sectiehoofden en van enkele andere functionarissen brachten niet alleen door het inwerken in de nieuwe functies, maar ook door het in het kader van de bestedingsbeperking niet meer aanvullen tot de oorspronkelijke formatiesterkte een extra-belasting over vrijwel de gehele bezetting met zich mede.

Ook overigens zijn er een aantal factoren te noemen, die een duidelijke vermeerdering van werkzaamheden in verscheidene sectoren van de beveiliging deden ontstaan. Het aantal aanvragen tot het instellen van uitgebreide betrouwbaarheidsonderzoeken ten behoeve van de militaire inlichtingendiensten als gevolg van een toenemend inzicht in de noodzaak en de mate van beveiliging in de kwetsbare sectoren van de verdediging nam toe. Het instellen van bepaalde onderzoeken welke voordien door het recherche-apparaat van de dienst werden verricht moest voor een groot deel zonder personeelsuitbreiding door de administratieve sector van de afdeling worden overgenomen. Verder wordt gewerkt aan de voorbereiding van beveiligingsvoorschriften in NATO-verband en aan een ontwerp-beveiligingsvoorschrift. De verplichtingen voortvloeiende uit de internationale afspraken op het gebied van de uitwisseling van atoomgegevens, de gegevens betreffende de luchtverdediging, de geleide projectielen, de gegevens in Euratom-verband welke in het belang der defensie beveiliging behoeven e.a. doen steeds duidelijker de noodzaak gevoelen aan een speedige totstandkoming van bedoeld nationaal beveiligingsvoorschrift. Alle genoemde activiteiten maakten een frequent overleg noodzakelijk zowel met de militaire inlichtingendiensten op veiligheidsniveau alsook met de daarvoor in aanmerking komende functionarissen van de daarbij betrokken departementen van algemeen bestuur.

/ voor Nederland

Naast deze werkzaamheden eiste ook de normale beveiligingsactiviteit in de overheids- en particuliere sector de volle aandacht. Met de instelling van een beveiligingscommissie, die tot taak heeft een gecoördineerd beveiligingssysteem voor de eigen dienst te ontwerpen en toe te passen, van welke commissie een der functionarissen van deze afdeling tot voorzitter werd aangewezen, werd een nieuwe taak aan de reeds bestaande toegevoegd.

Maar sinds de noodzakelijk geworden personeelsbesnoeiing alleen met een optimale inspanning de reeds aanwezige taken naar behoren kunnen worden uitgevoerd zal de mogelijkheid van een redelijke uitvoering van de nieuwe taak nauw samenhangen met de beschikbaarstelling van een volledige kracht.

Van de verrichte werkzaamheden onderscheidelijk op het gebied van I. de praktische beveiliging, II. de opleiding en instructie van de beveiligingscontacten en III. de beveiligingsproblematiek, treden de volgende in het bijzonder naar voren.

I. Een aanvang werd gemaakt met de periodieke inspectie van de COMMIC/FOCAL archieven in de civiele sector welke taak ingevolge aan het begin van dit jaar in het NATO Security Committee genomen beslissing in hoofdzaak voor rekening van de National Security Authority komt.

Eveneens in het kader van de verantwoordelijkheid voor de juiste toepassing van de NATO beveiligingsvoorschriften werd in december van dit jaar met de daarvoor in aanmerking komende instanties van de gecombineerde Nederlandse Vertegenwoordiging te Parijs de beveiligingsmaatregelen besproken, die van kracht zouden zijn voor de in die maand aan de NATO-topconferentie aldaar deelnemende Nederlandse Delegatie.

De bemoeienis met de beveiliging van hier te lande uit te voeren infrastructuurwerken t.b.v. de NATO beperkte zich tot het instellen van betrouwbaarheidsonderzoeken t.b.v. de militaire inlichtingendiensten van mogelijk voor de uitvoering van deze werken in te schakelen buitenlandse firma's. Ook werden betrouwbaarheidsonderzoeken verricht t.b.v. het Commissariaat voor de Militaire Productie van het Ministerie van Economische Zaken met het oog op mogelijke gunningen van NATO-opdrachten aan Nederlandse firma's. In samenwerking met een Nederlands Ingenieursbureau werd een acceptabele oplossing gevonden voor de beveiliging van de bij dit bureau door de Noorse regering geplaatste geclassificeerde NATO-opdracht.

Overleg had plaats met de Oetdroiraad teneinde te komen tot een passende beveiliging van bij de Oetdroiraad in te dienen gerubriceerde oetdrooi-aanvragen afkomstig uit andere NATO-landen.

Door de hierboven reeds gemelde veiligheidsincidenten in de Nederlandse vertegenwoordiging te Budapest is de opstelling van een beveiligingsinstructie voor de diplomatieke posten in het buitenland voor de toestand-koming waarvan door deze dienst reeds een voorstel werd ingediend weer in het brandpunt van de belangstelling komen te staan.

Door een van de zeven werknemers, die door de directie der N.V. Nederlandse Machinefabriek Artillerie-Inrichtingen werden ontslagen nadat hun aanwezigheid bij het bedrijf door het Directoraat Materieel Landmacht geacht werd een veiligheidsrisico op te leveren, werd bij de Kantonsrechter te Zaandam een vordering ingesteld wegens het kennelijk onredelijk doen eindigen van zijn betrekking.

Aan de hand van de beveiligingsanalyse van het Provinciaal en Gemeentelijk Utrechts Stroomleveringsbedrijf (N.V. P.E.G.U.S.) werden ontwerp-beveiligingsmaatregelen voor dat bedrijf samengesteld en door de werkgroep beveiligings-sleutelpunten aan de Afdeling Inwendige Veiligheid aangeboden. Tengevolge hiervan kwam aan de orde het probleem van de coördinatie tussen bedrijfsbescherming, -beveiliging en -bewaking, welk probleem door de Afdeling Inwendige Veiligheid werd overgenomen.

Zowel met betrekking tot de overheidsbedrijven als de bedrijven in de semi-overheids- en particuliere sector geldt dat de bestedingsbeperking van invloed zal zijn op de beschikbaarstelling van gelden voor de uitvoering van plannen in het raam van de inwendige veiligheid.

Over de beveiliging van de nutsbedrijven te Amsterdam had een onderhoud plaats tussen het hoofd van de Dienst en de burgemeester van Amsterdam.

De beveiliging tegen spionage op het terrein van de research bij een aantal daarvoor in aanmerking komende grote bedrijven had de volle aandacht. Talrijke adviezen werden verstrekt op het gebied van de materiële beveiliging, terwijl het instellen van betrouwbaarheidsonderzoeken naar nieuw aan te nemen personeel dan wel personeel dat belast werd met werkzaamheden betrekking hebbende op gerubriceerde (NATO)-gegevens geregeld voortgang vond. Eveneens ter beveiliging van gerubriceerde NATO-gegevens die als gevolg van een contract tussen het Technisch Centrum Luchtverdediging (T.C.L.) en de N.V. Philips ter beschikking zullen komen van de Philips Tele Communicatie Industrie (P.T.I.) te Huizen, werden voorbereidingen getroffen voor het aldaar instellen van een "NATO Control Point".

De beveiliging van gerubriceerde gegevens bij het T.C.L. zelf als bij het N.V.O.-T.N.O. gaven aanleiding tot het instellen van een aanzienlijk aantal betrouwbaarheidsonderzoeken. Ook bij deze instellingen vroeg de materiële beveiliging de nodige aandacht. Door beide stichtingen werd aan de regering het verzoek gedaan hun terreinen en gebouwen tot verboden plaats te verklaren.

Tussen de Staat der Nederlanden¹ en de P.T.T. en de N.V. USFA werd een contract afgesloten voor de ontwikkeling, de bouw en de levering van gerubriceerde code-apparaten. Krachtens de overeenkomst zal bij het doen fabriceren van contractartikelen in het buitenland moeten worden bedongen dat de classificaties zullen worden gerespecteerd. Er is echter niet in voorzien, dat de Overheid van het betrokken land zich tegenover de Nederlandse regering garant zal verklaren voor de effectivering van doeltreffende beveiligingsmaatregelen waardoor de geheimhouding van de te verstrekken geclassificeerde gegevens onvoldoende gewaarborgd zal kunnen blijken te zijn. Van de voorzitter van de Afdeling Inwendige Veiligheid werd vernomen dat de leden kunnen instemmen met het ontwerp-plan voor de beveiliging van de telefoon en telegraafverbindingen, dat in samenwerking met de beveiligingsinstantie der P.T.T. werd opgesteld.

Een uitgebreide beveiligingsinspectie bij Fokker-Amsterdam, waartoe de benoeming van de nieuwe beveiligingsinspecteur een goede gelegenheid bood, had in het algemeen een bevredigend resultaat.

De opening van een nieuw bedrijf van Curtiss-Wright en de uitvoering aldaar van een gerubriceerde regeringsopdracht gaf aanleiding dit nieuwe bedrijf van advies te dienen voor de opzet van een passend beveiligingssysteem.

In samenhang met de personeelsinkrimping welke zich door vrijwillige afvloeiing in de sector scheepvaartsaken deed gevoelen, is aan de betrokken scheepvaartinstanties en de Marine Inlichtingendienst opnieuw de vraag voorgelegd welke maatregelen in buitengewone omstandigheden t.o.v. personen onder het koopvaardijpersoneel die een veiligheidsrisico opleveren, zullen worden genomen.

II. Door de afdeling opleiding en studie werd een lesingen cyclus gegeven, zich uitstrekkende over een achttal maanden waarvan een aanzienlijk aantal beveiligings- en andere leidinggevende functionarissen uit de particuliere- en overheidsbedrijfssector alsmede een aantal beveiligingsambtenaren van de departementen gebruik heeft kunnen maken om hun kennis te verrijken t.a.v. de achtergronden van de beveiliging.

Tijdens de groepswijze bijeenkomsten met de Korpschefs van Politie werd een twaalftal observaties gehouden over bedrijfsbeveiliging in het algemeen en over nutsbedrijven in het bijzonder.

III. De behandeling van onderwerpen samenhangende met de problematiek der beveiliging had o.m. plaats in het periodiek overleg met de beveiligingsinstanties van de Militaire Inlichtingendiensten. Met name is de te verwachten vaststelling door de NATO van de beveiligingsprocedure voor geclassificeerde NATO-infrastructuurwerken aanleiding geweest tot een gezamenlijk beraad omtrent de verdeling van de toepassing van deze beveiliging.

Ook werden inleidende besprekingen gevoerd met het doel om door overleg tussen de betrokken militaire inlichtingendiensten te komen tot de formulering van een nationale zienswijze t.a.v. het vraagstuk van de beveiliging van het NATO-Pipeline System (Central Europe Region).

In het gemeenschappelijk overleg met betrekking tot de invoering van de Wet op de Justitiële Documentatie en op de verklaringen omtrent het gedrag kwam duidelijk tot uiting, dat om allerlei redenen de Militaire Inlichtingendiensten ten behoeve van hun betrouwbaarheidsonderzoeken zonder tussenkomst van de B.V.D. zelfstandig access zullen moeten behouden tot de gegevens van de justitiële documentatie.

Een noodzakelijk overleg had plaats over de specifiek militaire aspecten van het in artikel 24 van het EURATOM-verdrag bedoelde beveiligingsreglement, waarvan het ontwerp

t.b.v. het "Comité Interimair" werd voorbereid door een werkgroep waarin o.m. een functionaris van deze afdeling als vertegenwoordiger van de Nederlandse veiligheidsbelangen ons land vertegenwoordigde. T.a.v. de door Nederland naar voren te brengen standpunten bij de verdere behandeling van de ontwerp-beveiligingsverordening werd met de militaire inlichtingendiensten volledige overeenstemming bereikt.

De werkzaamheden ten doel hebbende de aanpassing van de nationale beveiliging aan de door de NATO gegeven principes en standaarden werden voortgezet. Een aantal hoofdstukken werd in bewerking genomen en zover in ontwerp gereed gekomen aan de werkgroep Nato-beveiliging bestaande uit vertegenwoordigers van de dienst en van de militaire inlichtingendiensten ter behandeling voorgelegd.

Het security-team van de Amerikaanse Atomic Energy Commission herhaalde zijn bezoek van vorig jaar. Besprekingen werden gevoerd over de verzending van gerubriceerde documenten, de uitwisseling van geclassificeerd materiaal en de opstelling van beveiligingsregels voor de behandeling van gerubriceerde U.S.A.E.C.-documenten. Dit onderzoek onderstreepte weer eens de behoefte aan de totstandkoming van het in de vorige alinea bedoelde voorschrift.

De besprekingen met Amerikaanse beveiligingsfunctionarissen inzake de beveiliging van gerubriceerde gegevens op het gebied van "guided missiles" zijn nog gaande; de moeilijkheid daarbij is dat de Amerikaanse "security"-eisen soms zwaarder zijn dan die welke in Nederland gelden ten aanzien van eigen gelijk-gerubriceerde gegevens.

EXPLOITATIE BUITENLAND

In verslagperiode deden zich in de bestaande verbandingen met de zusterdiensten in het buitenland geen wijzingen voor; viel in het eerste halfjaar een vermeerdering van de hoeveelheid der met deze diensten uitgewisselde berichten te constateren, in het tweede halfjaar bleef deze hoeveelheid min of meer stationair; in vergelijking met 1956 was er een kleine vermeerdering van het aantal binnengekomen berichten tegenover een kleine vermindering van het aantal uitgaande berichten. Het aantal verzoeken om inlichtingen omtrent visumplichtige vreemdelingen, die een visum voor Nederland hebben aangevraagd en omtrent wie met de Engelse en Franse zusterdienst mede ten behoeve van de Nederlandse zusterdienst uitwisseling van gegevens plaats vindt nam echter met ruim 1000 toe. In totaal werden ruim 5000 berichten ontvangen, terwijl bijna 9000 berichten naar de zusterdiensten uitgingen; het aantal verzoeken om inlichtingen bedroeg bijna 3000.

Van verschillende zusterdiensten werden in verslagperiode weer rapporten ontvangen, hetzij over spionage in hun landen bedreven, hetzij over de ontwikkeling van het communisme aldaar. Van de Amerikaanse dienst wordt gezegd ook veel studiemateriaal ontvangen over het wereldcommunisme.

In oktober j.l. vond de zjaarsvergadering van het NAVO "Special Committee" te Parijs plaats. Aangesien de definitieve "requirements" van SHAPE in juli 1957 waren gereedgekomen kon dit onderwerp thans worden afgedaan. Besloten werd om in vredetijd aan SHAPE counterintelligencerapporten toe te zenden via de nationale militaire diensten, tevens verenigde het Comité zich met het voorstel van SHAPE om in oorlogstijd Sacoer te voorzien van informatiekaarten van personen, die uit een oogpunt van counterintelligence voor de militaire autoriteiten van belang kunnen zijn. Omtrent de "Security aspects of the Hungarian refugee programme" waren inmiddels alle rapporten der verschillende landen ontvangen, zodat thans door de Secretaris een samenvattend rapport kan worden samengesteld. Het ter vorige vergaderingen door de Nederlandse delegatie ingeleide onderwerp "Samenwerking van eventuele in West-Europa bestaande spoorweg-politiekorpsen op veiligheidsgebied" heeft tot geen verder resultaat geleid, aangezien spoorwegpolitiekorpsen als door Nederland bedoeld op een enkele uitzondering na in West-Europa niet voorkomen.

OPLEIDING, VOORLICHTING EN STUDIE

Opleiding. Deze onderging weinig verandering, noch in aard, noch in omvang. Vermeldenswaard is het volgende: De opleiding van een tweetal BVD-ambtenaren geschiedt volgens een min of meer nieuw systeem. Vroeger kwam vrijwel iedere nieuwe BVD-ambtenaar, behorende tot de middelbare of hogere ambtenaren, op een zgn. basiscursus, die hij met een aantal andere BVD-ers, alsmede personeel van de BVD-verbindingen, volgde. Daarna werd hij op een afdeling tewerk gesteld en bleef daar. Het bedoelde twee ambtenaren wordt een andere weg bewandeld, die een veelzijdiger vorming beoogt. Daartoe is deze vorming verdeeld in een theoretische opleiding van enkele maanden bij KO en een praktische stage van enkele dagen tot een week bij elke afdeling. Hierop aansluitend kan een langere stage op een of meer afdelingen volgen.

Speciaal ten behoeve van nieuw BVD-personeel, behorende tot de middelbare of hogere rangen, is een cursus van enkele dagen ingesteld die uitsluitend handelt over de inrichting van de B.V.D. De voordrachten worden gegeven door vertegenwoordigers van de verschillende afdelingen. De behoefte aan een dergelijk soort

cursus is ontstaan doordat bleek dat BVD-functionarissen in de praktijk niet altijd voldoende kennis omtrent de werking van hun eigen dienst hadden. Op de basiscursus kan dit onderwerp niet anders dan oppervlakkig besproken worden, omdat hier ook personeel van de verbindingen aanwezig is, voor wie een diepgaande bespreking niet nodig en zelfs ongewenst kan zijn. Op de afdeling waar de betrokkene tewerk gesteld wordt is niet altijd voldoende kennis omtrent de andere afdelingen aanwezig.

Voorlichting. Ook dit onderdeel veranderde weinig van karakter, terwijl ook de omvang van het aantal lezingen, films e.d. praktisch gelijk bleef. Vermeldenswaard is het volgende: Een aanvang werd gemaakt met een serie lezingen voor een groot aantal ($\pm$ 50) functionarissen van bedrijven voor wie beveiliging een deel van hun taak is. Het wekken van belangstelling voor allerlei vraagstukken van beveiliging lijkt voor deze groep belangrijk moeilijker dan voor degene die in de beveiliging een volledige dagtaak vinden. Werkwaardigerwijze blijkt dit in de praktijk zeer mee te vallen, hetgeen nog blijken uit een vrij regelmatig opkomst bij de voordrachten en interesse tijdens die voordrachten.

Een nieuw element in de voorlichting is het bijeenkomen in het nieuwe gebouw van groepen van functionarissen waarmee de B.V.D. samenwerkt. Zo zijn er een aantal bijeenkomsten geweest voor Korpschefs van Gemeentepolitie, Districtscommandanten van Rijkspolitie, terwijl ook een aantal functionarissen van het Ministerie van Buitenlandse Zaken ontvangen werd. Het programma bevat als regel o.m. de volgende drie punten: een uiteenzetting over de huidige organisatie van de B.V.D., de behandeling van een bepaald aspect van het B.V.D.-werk dat speciaal voor de betrokken groep van belang geacht wordt, een rondgang door het gebouw.

Studie. Het belangrijkste studie-resultaat was het gereedkomen van een aantal geschriften, die tezamen te beschouwen zijn als de meerslag van de kennis van de afdeling KO omtrent de belangrijkste aspecten van het inlichtingen- en veiligheidswerk. Deze geschriften zijn gebundeld in een drietal delen, die uitgereikt zijn aan de belangrijkste B.V.D.-functionarissen, alsmede aan de B.V.D.-verbindingen.

CENTRALE DOCUMENTATIE

In verband met de bestedingsbeperking zal de sterkte van deze afdeling in de loop van 1958 teruggebracht worden van 121 tot 113 man. Deze vermindering met 8 personen zal bewerkstelligd kunnen worden door pensionering wegens het bereiken van de 65-jarige leeftijd van een

tweetal ambtenaren en overigens door het onvervuld laten van vacatures en, in een enkel geval, overplaatsing naar een andere afdeling. Gedwongen afvloeiingen zullen dus vermieden kunnen worden.

Deze personeelsvermindering werd mede mogelijk gemaakt door de aanschaffing van een hyper-moderne machine, die in staat is in minimaal korte tijd fotocopieën van personeelskaarten te vervaardigen en die bovendien nog het voordeel heeft goedkoper in exploitatie te zijn dan een normale vloeistofduplicator.

Bovendien werd in de centrale kartotheek een reorganisatie van de werkzaamheden doorgevoerd, waardoor met een eenvoudiger personeelsbezetting volstaan kon worden.

Wederom namen enige leden van het personeel van deze afdeling met succes deel aan dienstcursussen, terwijl enige anderen cursussen volgden voor middelbaar bestuursambtenaar, archiefbeheer en bibliotheekwezen. Het volgen van dergelijke cursussen, die bijdragen tot verhoging van de vakbekwaamheid van het administratieve personeel, wordt van dienstwege aangemoedigd door het toekennen van een tegemoetkoming in de te maken kosten.

Het aantal geagendeerde stukken bedroeg in dit semester 25.681 tegen 24.630 in het eerste semester 1957. Gedurende het laatste semester van 1956 bedroeg dit aantal 22.979. Ofschoon terzake wel van een zekere stabilisatie gesproken kan worden, kan een zekere tendens tot stijging niet miskend worden.

Het aantal naslagen in de centrale kartotheek liep terug van in het 1e halfjaar tot in het 2e halfjaar van 1957. Gedurende het 2e halfjaar van 1956 bedroeg dit aantal . Een directe reden voor deze teruggang is niet te geven. Een verklaring ligt wellicht daarin, dat een zekere decentralisatie van de kennis omtrent grote aantallen personen naar de bewerkende afdelingen heeft plaats gevonden.

Uit de archieven werden 26.054 maal dossiers geraadpleegd tegen 24.202 maal gedurende het 1e semester.

De bibliotheek mocht zich in een stijgende belangstelling verheugen. Gedurende verslagperiode werden 1.105 boeken en 836 tijdschriften geleend tegen resp. 879 boeken en 480 tijdschriften gedurende het 1e halfjaar van 1957. Gedeeltelijk wordt deze verhoogde afname toegeschreven aan regelmatige publicaties betreffende de bibliotheek in het personeelsblad.

ALGEMEENE ZAKEN

In verband met de bestedingsbeperking is de toegestane personeelssterkte voor 1957 teruggebracht van 676 tot 640 man. Deze terugbrenging kwam neer op het kappen van een nog niet uitgevoerde uitbreiding.

Teneinde op een zo soepel mogelijke wijze te voldoen aan de verdere eis de personeelssterkte van de dienst ultimo 1958 terug te brengen tot 600 man werd het beleid reeds dadelijk erop gericht, openkomende vacatures te vervullen door verschuivingen in de dienst e.q.

onvervuld te laten door overheveling van werkzaamheden. Om voor de hand liggende redenen viel deze methode niet vol te houden voor wat betreft de groep van lager vrouwelijk personeel waarin het verloop het grootst is. Gedurende het laatste half jaar moesten dan ook 10 nieuwe vrouwelijke krachten worden aangetrokken; het aantal meisjes dat wegens huwelijk of anderszins ontslag vroeg en kreeg bedroeg in dezelfde periode 15. Met dit alles was ultimo december 1957 de sterkte van de dienst teruggebracht tot 625 man.

Een tweede maatregel om de opgedragen verlaging van de personeelssterkte te bereiken was een circulaire aan het personeel, waarin melding werd gemaakt van de mogelijkheid tot vrijwillige opwachtgeldstelling. Op grond van deze regeling zijn acht man voor afvloeiing voorgedragen, terwijl vermoedelijk nog vier zullen volgen. Aan een antwaken moest een gedwongen afvloeiing worden aangezegd. Verwacht wordt dat het normale verloop de sterkte van de dienst verder op de ultimo 1958 toegestane sterkte van 600 man zal brengen.

Uiteraard hebben de afvloeiingsmaatregelen aanleiding gegeven tot besprekingen met de Commissie van Overleg. Met deze Commissie maakt ook nog een punt van overleg uit een eventuele intrekking van de 3.5. tweede onderzoekers-toelage. Deze kwestie is gebleken zeer gecompliceerd te zijn en dan ook voorafgaande aan het formele overleg zeer tijdrovende voorbereiding te behoeven bij de afdeling Algemene Zaken.

Andere onderwerpen welke de aandacht hadden naar ten aanzien waarvan nog geen officieel overleg heeft plaats gevonden zijn onder meer: de vergoeding voor onregelmatige diensten van beveiligingsbeambten; de vergoeding voor extra-dienst en piketdienst voor vervoersbeambten; de aanvulling van het R.B.V.D. met een bijzondere wachtgeldregeling; de instelling van een sociaal fonds; de vergoeding voor diensttelefoonaansluitingen aan huis; de uitvoering van het besluit vergoeding plaatselijk vervoer en verblijf.

In het tweede halfjaar 1957 werden een aantal voorstellen ingediend tot positieverbetering; een en twintig voorstellen werden goedgekeurd, terwijl twee voorstellen resulteerden in een extra periodieke weddeverhoging.

Door het hoofd van de afdeling is een cursus voor beoordelingsdeskundige gevolgd teneinde zich te oriënteren omtrent de mogelijkheid om ook voor deze dienst de generaliseerde methode van personeelsbeoordeling in te voeren. Nog geen beslissing werd verkregen inzake een voorstel om voor de Dienst de ideeënbus afzonderlijk te regelen, zulks met het oog op securitybezwaren tegen de algemene regeling.